

Latvijas Universitāte
Pedagoģijas, psiholoģijas un mākslas fakultāte
Nepilna laika studijas
Pirmsskolas izglītības skolotājs

MADARA RAČE

**3-4 GADĪGU BĒRNU ZINĀTKĀRES VEICINĀŠANA
VIZUĀLAJĀ MĀKSLĀ PIRMSSKOLĀ**

Kvalifikācijas darbs

Darba autors

Madara Rače

Vārds, uzvārds

_____
Paraksts

Darba vadītājs

Docente

Akadēmiskais amats

Dr. paed.

Zinātniskais /
akadēmiskais grāds.

Daiga Kalēja Gasparoviča

Vārds, uzvārds

_____
Paraksts

TUKUMS 2022

Anotācija

Kvalifikācijas darbu izstrādā Latvijas Universitātes pedagogijas, psiholoģijas un mākslas fakultātes studente Madara Rače.

Kvalifikācijas darba nosaukums “ 3-4 gadīgu bērnu zinātkāres veicināšana vizuālajā mākslā pirmsskolā”.

Kvalifikācijas darba mērķis ir noskaidrot kā tiek veicināta zinātkāre vizuālās mākslas nodarbībās un apkopot ieteikumus kā veicināt zinātkāri vizuālās mākslas nodarbībās pirmsskolā.

Kvalifikācijas darbs sastāv no teorētiskās un empīriskās daļas.

Teorijas daļā tiek skaidrots vārds zinātkāre, raksturoti 3-4 gadus veci bērni, noskaidrots vizuālās mākslas mācību saturs un pedagogiskās darbības.

Darba empīriskajā daļā iekļauta pētījuma metodoloģija, pētījuma norise un pētījuma rezultātu analīze.

Kvalifikācijas darbs sastāv no 44 lpp, 7 tabulas, 8 attēli, 6 pielikumi, 27 izmantoti literatūras avoti.

Atslēgas vārdi: pirmsskola, zinātkāre, vizuālā māksla, 3-4 gadīgi bērni.

Annotation

The qualification paper is developed by Madara Rače, a student at the Faculty of Pedagogy, Psychology, and Art of the University of Latvia.

The title of the qualification paper is “Promoting the curiosity of 3–4-year-old children in visual arts in preschool”.

The qualification paper aims to investigate how curiosity is encouraged in visual arts classes and to collect recommendations on how to promote curiosity in preschool visual arts classes.

The qualification work consists of a theoretical and an empirical part.

In the theory part, the word curiosity is explained, 3–4-year-old children are characterized, and visual arts curriculum content and pedagogical activities are clarified.

The empirical part of the work includes research methodology, research progress, and analysis of research results.

The qualification work consists of 44 pages, 7 tables, 8 pictures, 6 appendices, and 27 used literature sources.

Key words: preschool, curiosity, visual art, 3–4-year-old children.

Saturs

<i>Ievads</i>	5
<i>1. 3-4 gadīgu bērnu zinātkāre</i>	6
1.1. Jēdziena zinātkāre skaidrojums	6
1.2. 3-4 gadīgu bērnu raksturojums	9
<i>2. Vizuālā māksla pirmsskolā</i>	12
2.1. Mācību saturs	12
2.2. Pedagoģiskā darbība	15
<i>3. Empīriskais pētījums</i>	20
3.1. Pētījuma metodoloģija	20
3.2. Pētījuma norise	24
3.3. Pētījuma rezultāti, to analīze	30
<i>Secinājumi</i>	35
<i>Literatūras saraksts</i>	36
<i>Pielikumi</i>	38

Ievads

Pētījuma aktualitāte :

Šis pētījums ir un būs aktuāls, jo veicināt zinātkāri pirmsskolā ir ļoti svarīgi, lai sekmētu veiksmīgu tālāku mācīšanās procesu. Zinātkāre ir nepiespiesta un dabīga interese par bērnam nezināmo un jauno. Tāpēc ļoti svarīgi ir mācīt bērniem jautāt, lai tie varētu apmierināt un izprast savu zinātkāri. Skolotājiem ir ļoti svarīga loma zinātkāres veicināšanā, īpaši mūsdienās, kad informācijas ir tik daudz, ka tā var kļūt pārāk smagnēja un neinteresanta. Vizuālā mākslā ir dažādas perspektīvas, ar iespēju tās interpretēt sev saprotamā veidā.

Pirmsskolā ir jārada pozitīva vide lai vairotu bērnam labās emocijas. Skolotājs nodrošina drošu un ērtu vidi grupā. Ar jauno pieeju bērnu mācīšanās pirmsskolā skolotājiem jānodrošina iespēja izvēlēties kā apgūt konkrētu prasmi ar dažādiem uzdevumiem. Bērnam ir nepieciešama pozitīva motivācija, kas sekmēs vēlmi darboties.

Pētījuma objekts: vizuālā mākslā pirmsskolā

Pētījuma priekšmets: 3-4 gadīgu bērnu zinātkāre

Pētījuma jautājums: kā vizuālajā mākslā pirmsskolā veicināma 3-4 gadīgu bērnu zinātkāre?

Pētījuma mērķis: teorētiski noskaidrot un praktiski pārbaudīt kā vizuālajā mākslā pirmsskolā veicināma 3-4 gadīgu bērnu zinātkāre?

Pētījuma uzdevumi:

- Analizēt literatūru par bērnu zinātkāri.
- Analizēt literatūru par vizuālo mākslu pirmsskolā.
- Pārbaudīt teorētiskās atziņas pētījumā un analizēt iegūtos rezultātus.

Pētījuma metodes:

- teorētiskā -literatūras analīze;
- empīriskās- pedagoģiskais novērojums, neformāla intervija ar skolotājiem.

Pētījuma bāze: "X" pirmsskolas izglītības iestāde. Pētījumā piedalās 16 jaunākā pirmsskolas vecuma bērni, 4 pirmsskolas skolotāji.

Darba struktūra – ievads, divas daļas, secinājumi, izmantotās literatūras saraksts, pielikumi.

1. 3-4 gadīgu bērnu zinātkāre

1.1. Jēdziena zinātkāre skaidrojums

Pirmā vieta kur jāmeklē vārda zinātkāre nozīme noteikti ir vārdnīca. Vārdnīcā Tilde skaidrojums ir šāds “Zinātkāre -Spēcīga vēlēšanās, tieksme ko uzziņāt, izziņāt, iegūt zināšanas par jauno, vēl nezināmo, nesaprotamo u. tml. Zinātkāre parādās agrā bērnībā, ir svarīgi to uzturēt un attīstīt tālāk. Tas vēlāk veicina mācību satura apguvi un sekmē aktīvu iesaistīšanos darba dzīvē.” (*Letonika.lv*).

Latviešu valodas vārdnīcā zinātkāre ir skaidrota, kā tieksme izziņāt, iegūt zināšanas un zinātkārs ir kāds kas cenšas izziņāt, iegūt zināšanas. Zinātkārs bērns tāds kurā izpaužas šādas īpašības, piemēram, zinātkārs skatiens (Latviešu valodas vārdnīca, 1998).

Psiholoģijas vārdnīcā zinātkāre skaidrota, kā interese par visu jauno, nesaprotamo, vēlēšanās iepazīties tuvāk ar kādu objektu, manipulējot ar to. Parasti tā veidojas uz ziņkārības pamata un ir nepieciešamā pakāpē izziņu vajadzības izveidošanai, kuras dēļ meklējumi kļūst daudz mērķtiecīgāki. Ja ierobežo izpausmi, tas var ļoti būtiski apturēt izziņas motivācijas attīstību, kas savukārt veicina intereses zudumu par mācīšanās saturu. Ziņkārība ir tieksme iepazīties ar jebkādu jaunu objektu. Parasti ierobežojas ar juteklisko iepazīšanu. Ziņkāre ir izziņu motivācijas veidošanās sākumposms (Psiholoģijas vārdnīca 1999).

Roberts Fišers teicis:” Lai panāktu, ka bērnam veicās mācīšanās, ļoti svarīgi saglabāt viņa agrīno tieksmi jautāt.” Jautāšana ir zinātkāres būtiskākā pazīme, tieksme uzziņāt vairāk ne tāpēc, ka tas būtu jādara, bet tāpēc, ka bērnam par to ir dabiska interese (R. Fišers, 2005).

Jēdziens zinātkāre tiek skaidrots, kā meklēšana un izpēte. Zinātkāre ir nevis atrašana, bet gan izpēte. Tam ir gandrīz garīga jutība, it kā būt ziņkārīgam nozīmē — ceļš ir mērķis; mērķis ir ceļš. Zinātkāre mēdz būt saistīta ar impulsīvu uzvedību. Cilvēki, kuri ir zinātkāri, ne tikai alkst pēc informācijas, bet arī vēlas to nekavējoties un pat meklē to pret savu spriedumu. Lai bērni būtu zinātkāri, viņiem jājūtas cienīgiem meklēt. Viņiem jājūtas tiesīgiem uzdot jautājumus un mudinātiem nomaldīties, izpētīt, meklēt (E. Shonstrom, 2014).

Pēc kognitīvās zinātnieces un pētnieces Elizabetes Bonavicas teiktā, zinātkāre ir iedzimta visiem cilvēkiem — sajūta, kas līdzinās izsalkumam vai slāpēm. Zinātkāre darbojas kā sava veida filtrs, ko jūs ievietojat pasaulei, lai palīdzētu prātam izlemēt, kādu informāciju meklēt," viņa saka. "Tā ir fizioloģiska reakcija, kas palīdz virzīt darbību un lēmumu pieņemšanu, lai atbalstītu mācīšanos." (E. Boudreau, 2020).

R. Baltušīte savā darbā ir analizējusi saistību starp zinātkāri un motivāciju. Autore atklāj, ka zinātkāre rada motivāciju mācīties. R. Baltušīte raksta “P. Fress, Ž. Nutina un citi Eiropas psihologi izdala motivācijā divus no fizioloģiskajām vajadzībām neatkarīgus līmeņus

– organisko un sabiedrisko. Šie motivācijas līmeņi rosina cilvēka patvaļīgo uzvedību un rīcību dažādās cilvēces kultūras sfērās, arī radošajā. Radošajai motivācijai piemīt spēcīgs rosinošs spēks, ar kura palīdzību var pārvarēt fizioloģiskās vajadzības. Motivācijas komponenti ir saistīti ar subjekta vajadzībām, emocijām, interesēm un citiem rosinātājiem, kas aktivizē un virza skolēnu darbību, emocionāli motivējošus mācīšanās rādītājus.”(R. Baltušiņa, 2006. 12).

No iepriekš minētā izriet, ka zinātkāre ir cieši saistīta ar motivāciju. R. Baltušiņa darbā “Skolotāja loma mācīšanās motivācijā” raksta par izziņas motivāciju, kura var būt iekšēja (zinātkāre, interese par jauno, aktivitāte zināšanu apguvē) un ārējā (zināšanas kuras neizraisa interesi). Ārējā izziņas motivācija izzūd, ja izzūd ārējais stimuls, bet iekšējā izziņas motivācija var turpināties bez ārējā stimula. Tātad var secināt, ka zinātkāre izraisa iekšēju izziņas motivāciju, kurai nav nepieciešams ārējs stimuls. (R. Baltušiņa, 2006, 35).

Bērni ir pazīstami ar to, ka viņi jautā "kāpēc?" - jautājums, kas motivē viņu vēlmi pēc paskaidrojumiem. Pētījumi liecina, ka skaidrojumu meklēšanas zinātkāri izraisa pirmās personas norādes (piemēram, jaunums vai pārsteigums), trešās personas norādes (piemēram, zinošu pieaugušo pārsteigums vai jautājums) un uz nākotni vērstas norādes (piemēram, cerības). par informācijas ieguvumu vai nākotnes vērtību). Kad zinātkāre ir aktivizēta, to apmierina adekvāts skaidrojums, ko parasti iegūst, uzdodot jautājumus. Zinātkāre ir svarīgs bērnu mācīšanās virzītājspēks, jo tas apvieno aktīvās mācīšanās spēku un iekšējo motivāciju ar skaidrojošā satura vērtību, kas var atklāt pasaules nenovērojamo struktūru, lai atbalstītu vispārināmas zināšanas (E. G. Liquin, T. Lombrozo, 2020).

Rokasgrāmatas “Kā palīdzēt bilingvālam skolēnam ” (2003) veidotāji izdala šādus zinātkāres veicināšanas principus :

- Veidojiet radošu un uzmundrinošu gaisotni.
- Iesaistiet mācību darbā visus personības aspektus.
- Stimulējiet bērna pašapziņu.
- Mēģiniet mācību procesa laikā saskatīt un ņemt vērā bērna vajadzības.
- Veiciniet izpratni par grūtībām kā neizbēgamu un nepieciešamu mācību preces sastāvdaļu.

D.K. Gasparoviča darba par bērna radošo pašizpaušmi vizuālajā mākslā pirmsskolā uzver, ka bērnam motivācija radoši darboties rodas vidē, kurā viņš dzīvo. Lai veicinātu sekmīgu pašizpaušmi bērnam ir svarīgi novērot parādības, figūras, attēlojamo priekšmetu un izzināt īstenību apkārtējā vidē. Radoši aktīviem bērniem ir attīstītākas uztveres un novērošanas spējas. Bērni ar attīstītu uztveri un novērošanas spējām apkārtējā vidē saskata vairāk iespējas savu mērķu īstenošanai.(D. Kalēja-Gasparoviča, 2020).

1. *tabula.* Zinātkāres kritēriji un pazīmes.

Kritēriji	Pazīme
Uzvedība	Cenšas būt pēc iespējas tuvāk aktivitātei, uzguļas ar elkoņiem uz galda, vēlās atkārtot darbību vairākas reizes
Žesti	cenšas pasmaržot, pataustīt, apskatīt.
Mīmika/ izteicieni/ intonācija	Vov, aaa, “forši”, smiekli, pacilāta intonācija.

Visas radošās nodarbības un vingrinājumi veicina zinātkāri. Zinātkāre palīdz pārvarēt grūtības un šķēršļus, jo tā rada vēlmi izzināt un rīkoties atkal un atkal dabiskas iegribas vadītiem. (F. Kalgrēns, 2008.).

Secinājums: Zinātkāre ir dabiska vēlme jautāt un izzināt, tā rada motivāciju mācīties. Ja ierobežo zinātkāres izpausmi, tas var ļoti būtiski apturēt izziņas motivācijas attīstību, kas savukārt veicina intereses zudumu par mācīšanās saturu..

Zinātkāre ir iedzimta visiem cilvēkiem, tādēļ ļoti svarīgi likt bērnam justies sadzirdētam, saprastam un pašpārliecinātam, lai saglabātos tieksme jautāt.

1.2. 3-4 gadīgu bērnu raksturojums

Zinātkārē notiek mijiedarbība starp ārējām ietekmēm un iekšējo cilvēka stāvokli, ar viņa vajadzībām un citiem psihiskiem veidojumiem, kuri ietver sevī iedzimtu un iegūtu pieredzi. Pedagoģisko procesu raksturo divu tā subjektu – skolotāja un skolēna -sadarbība, kas būtiski ietekmē skolēna iekšēji uzturēto attieksmju mijiedarbību ar ārējiem faktoriem, to skaitā ar skolotāju. Iekšējai un ārējai mijiedarbībai ir ārējas izpausmes, kuras var novērot un pēc tam izdarīt secinājumus par iekšējo procesu norisi un izmaiņām. Tādēļ pedagogam ir ļoti svarīgi veidot dziļu kontaktu ar bērnu, iepazīt viņa spējas, intereses un fizisko attīstību (R. Baltušīte, 2006).

3–4 gadus veca attīstība: Kognitīvie pagriezienu punkti

- Pareizi nosaukt pazīstamās krāsas
- Izprot ideju par vienādu un atšķirīgu, sāk salīdzināt izmērus
- Izliekas un fantazē radoši
- Atceras stāsta daļas
- Labāk izprot laiku (piemēram, no rīta, pēcpusdienā, vakarā)
- Skaita un izprot skaitīšanas jēdzienu
- Kārto objektus pēc formas un krāsas
- Pabeidz vecumam atbilstošas mīklas
- Atpazīst un identificē kopīgus objektus un attēlus (H. Marks, 2020).

3 līdz 4 gadus veca attīstība: roku un pirkstu prasmes

- Vienkārši rīkojas ar maziem priekšmetiem un pāršķirt grāmatas lappusi
- Izmanto vecumam atbilstošas šķēres
- Uzzīmēt cilvēku ar divām līdz četrām ķermeņa daļām
- Uzrakstīt dažus lielos burtus (H. Marks, 2020).

Ap trešo dzīves gadu bērnam attīstās pētnieciskā darbība (vēlme apskatīt, aptaustīt, iebāzt mutē, pagaršot. Atdarināšanas reflekss, atdarinot pieaugušo vai citu bērnu, sevišķi raksturīgs 2-4 gadu vecumā, kad bērnam vēl nav loģiskās domāšanas, nav savu vērtību kritēriju. Līdz ar to visprimitīvākais uzvedības apguves veids ir tieši šis, kad mazie bērni atdarina novēroto (I. Puškarevs, 2001).

2.tabula. *Bērna personības attīstības raksturojums.*

Stadija (vecumposms, gadi)	Nozīmīgākās vajadzības	Vadošās darbības	Krīze	Pozitīvie jaunveidojumi
----------------------------------	---------------------------	---------------------	-------	----------------------------

Agrā bērnība 1-3	Emocionālais kontakts, patstāvība, darbība, drošība	Priekšmetiskā darbība, izvadfunkciju kontrolē	Triju gadu krīze, anatomija/ kauns	Neatkarība “Es”, paškontrolē, runa
Pirmsskolas vecums 3-6	Izziņa, rotaļas, būt mīlētām, drošība	Rotaļa	Iniciatīva, vainas apziņa	Dzimuma identitāte

Otrajā un trešajā dzīves gadā konflikts var veidoties starp patstāvību, no vienas puses un kaunu, šaubām, no otras puses. Attīstās bērna balsta un kustību aparāts. Bērns mācās staigāt un darboties, būt neatkarīgs. Šajā laikā svarīgi neapspiest bērna patstāvību, autonomijas tieksme viņam palīdzēs pārvarēt bailes un nedrošību. Bērns jāatbalsta, jāiedrošina, jāveicina viņa patstāvība. Ceturtais un piektais dzīves gads ir rotaļu laiks. Bērnam šajā vecumposmā raksturīgas fiziskas aktivitātes un arī agresivitāte. Ar enerģiskām kustībām bērns ieņem telpu, var fiziski uzbrukt, ir skaļā un uzmācīgs runāšanā. Šo stadiju jaunveidojumi ir pozitīvais – iniciatīva – un negatīvais – pastāvīga vainas izjūta (I Puškarevs 2001.).

Šajā periodā turpina veidoties ‘iekšējās uztveres shēmas’, kad sensorā informācija tiek interpretēta subjektīvi simulācijas un akodomācijas procesā. Bērns uztveres tēlā redz tieši to, kas viņam ir būtisks. Bērni mācās veidot lietu kopsakarības- pazīt lietas un situācijas pēc to būtiskajām pazīmēm. Redzes uztvere šajā periodā jāattīsta īpaši. Vispirms jāturpina pilnveidot krāsu uztveri. 4 gadu vecumā bērnam jāprot nosaukt pamatkrāsas (Svence, 1999.).

Ļoti ilgs sensitīvs periods, kas sniedzas gandrīz līdz piektajam dzīves gadam, piešķir bērnam patiesi brīnumainu spēju vākt sev tēlus no apkārtējās vides. Bērns ir aktīvs novērotājs, kurš novēro, dara to iekšējā stimula dēļ, kādas sajūtas vadīts, tāpēc, ka viņam tas īpaši patīk, un no neskaitāmiem iespaidiem viņš izvēlas pavisam noteiktus (H. Helminga, 2006).

Sensitīvie periodi bērna attīstībā “3 – 7 gadi. Pieaugušo dzīves noteikumu un dažādu darbības veidu apguves sensitīvais periods. Bērns novēro pieaugušo uzvedību un savstarpējās attiecības, kuras vēlāk atveido savās lomā spēlēs, kad cenšas iejusties noteiktās pieaugušo lomās. Ar šī procesa palīdzību notiek sākotnējā pieaugušo pasaules izziņa. Lomu spēlēs intensīvi attīstās bērna iztēle, atmiņa, tiek apgūti jauni jēdzieni, kas saistīti ar pieaugušo dzīvi. Bērniem pastiprinās interese pret rakstīto vārdu.”(E. Kalvēns, 2018, 11).

Darbības loma bērna psihiskajā attīstībā “Pirmsskolas vecumposms (3 – 7 gadi). Vadošā darbība – sižetiskās lomu rotaļas. Ar to palīdzību bērns izzina „plašo pasauli”: dabas parādības,

pieaugušo lomas un savstarpējās attiecības. Pieaugušais ir galvenais informācijas avots, kas izskaidro bērnam pasaulē redzēto. Bērns grib uzzināt pēc iespējas vairāk par to, kas notiek ārpus šaurās spēļu ar priekšmetiem situācijas, kurā viņš atradās iepriekšējā vecumposmā. Šis ir tā saucamais „kāpēcīša” periods, kad bērns „nomoka” pieaugušo ar saviem jautājumiem par apkārtējo pasauli. Galvenie šī perioda psihiskie jaunveidojumi ir vajadzība pēc sabiedriski nozīmīgas darbības, uzskatāmi tēlainā domāšana, iztēle un pirmie priekšstati par morāli un ētiku.” (E. Kalvāns, 2018, 12).

“Neintuitīvi izzinošā saskarsme (3 – 5 gadi). Šim saskarsmes veidam raksturīgs tas, ka tā nav saistīta ar noteiktu spēļu situāciju, to rada bērna izziņas tieksme – bērns grib iepazīt visu pasauli. Bērns ar šī saskarsmes veida palīdzību izzina priekšmetu pasauli, dabas objektus un parādības, cilvēku attiecības” (E. Kalvāns, 2018, 13).

Pirmsskolas izglītības programma nosaka pamatuzdevumus 3-4 gadus vecu bērnu attīstībā vizuālajā mākslā pirmsskolā:

Apliecēšana

- Veido prasmi līmēt
- Attīsta prasmi veidot vienkāršas kompozīcijas
- Attīsta prasmi plēšanas tehnikā
- Attīsta prasmi griezt ar šķērēm
- Turpina iepazīties ar dažādām apliecēšanas tehnikām

Materiāli, krāsas

- Turpina izmantot dažādus zīmēšanas materiālus – krāsas, zīmuļus, krītiņus utt.
- Izmanto dažāda formāta zīmēšanas papīru
- Iepazīstas ar visām krāsām krāsu kastītē
- Veido prasmi katrai krāsai iegūt gaišo toni
- Izmanto atšķirīgas formas otas – apaļas, plakanas
- Zīmē izmantojot dažādus palīgmateriālus – auklu, koku lapas, ziedus, spalvas utt.

(Pirmsskolas izglītības programma)

Secinājums: 3-4 gadus veci bērni ir aktīvi novērotāji un sākas pasaules izziņas posms, jeb “kāpēcīša” periods. Šajā vecumposmā notiek būtiska fiziskā un emocionālā attīstība. Bērns kļūst patstāvīgāks, emocionāli apzinīgs un veiklāks.

2. Vizuālā māksla pirmsskolā

2.1. Mācību saturs

Vadlīnijas nosaka, ka kultūras izpratnes un pašizpaušmes mākslā mācību jomas mācību priekšmetā “Vizuālā māksla”, noslēdzot pirmsskolas izglītības posmu, bērns mērķtiecīgi klausās, vēro un iztēlojas, rada un īsteno ideju daudzveidīgā darbībā, mērķtiecīgi izmanto mākslinieciskās izteiksmes līdzekļus un, ja nepieciešams, kombinē tos, izvēlas un radoši izmanto dažādus materiālus, stāsta par savu pieredzi radošā darbībā, raksturo vizuālās mākslas darba radīto pārdzīvojumu (“Skola 2030”).

Likums nosaka, ka 10.3. kultūras izpratnes un pašizpaušmes mākslā mācību jomā bērns vēro, klausās un iztēlojas, rada un īsteno ideju daudzveidīgā darbībā, mērķtiecīgi izmanto mākslinieciskās izteiksmes līdzekļus un, ja nepieciešams, kombinē tos, izvēlas un radoši izmanto dažādus materiālus, iepazīst latviešu un citu tautu tradicionālajai kultūrai raksturīgo, skandē tautasdziesmas, deklamē īsus dzejoļus, izspēlē pašu izdomātu vai literārā darba sižetu, dzied, muzicē, dejo, brīvi un droši improvizē ar kustībām vai skaņu rīkiem, dziedot individuāli un kopā ar citiem, ar mūzikas pavadījumu un bez tā, stāsta par savu pieredzi radošā darbībā, raksturo vizuālās mākslas, mūzikas un literārā darba radīto pārdzīvojumu (*Likumi.lv*)

Mākslas specifiku raksturo estētiskais- estētiskā uztvere, izziņa, pieredze, pārdzīvojums, saziņa, vērtējums. Mākslinieciski radošajā darbībā (gan uztverot, gan radot) izpaužas mākslinieka un skatītāja individualitāte, viņa unikālā dzīves pieredze, intelektuālās un emocionālās spējas. Aktīva personiskā iesaistīšanās ir nepieciešama arī jēgpilnam mācīšanās procesam. Lai veicinātu radīšanas prieku bērnam ir jāpiedāvā iespēja apzināt un izteikt savu viedokli, izvēlēties sižetu saturu, radošā procesa gaitu, vizuālās izteiksmes līdzekļus un tehnikas mākslinieciski radošo darbu veikšanai saskaņā ar savām individuālajām spējām un interesēm (I. Brikša, D.K. Gasparoviča, 2012.).

Vizuālā māksla kā izteiksmes līdzeklis ir ar redzi uztverams cilvēka radošs īstenības atspoguļojums. Māksla liek tev domāt, saskatīt, pārdzīvot, pētīt smelties zināšanas un bagātināt jūtu pasauli (K. Blīgzna, 1999).

R. Fišers savā darbā atspoguļo Gētes teikto, ka vajadzētu mazāk runāt un vairāk zīmēt. Dažiem cilvēkiem mācīšanās padodas vislabāk, ja viņi izmanto vizuālo iztēli, tomēr vingrināšanās domāt vizuāli labvēlīgi ietekmē visus mācīšanās aspektus (R. Fišers, 2005).

Zaiga Sīmane liek uzvaru uz to cik svarīgi ir ļaut bērnam izteikties zīmējot, jo tādējādi bērns izsaka sevi, savu attieksmi pret pasauli, lietām, notikumiem, vēl nemācēdams rakstīt. Nepietiekama vērība pret šo procesu aizkavē interesi pret zīmēšanu un līdz ar to – psiho motorisko attīstību. Vēlāk rodas grūtības, mācoties rakstīt burtus (Z. Sīmane 1998.).

Bērniem, kuriem nav lasītprasmes, vizuālā māksla ir galvenais līdzeklis, ar kura palīdzību viņi var izpētīt un dalīties savā priekšstatā par savu pasauli. Vizuālā māksla var palīdzēt bērniem izteikt domas, kuras nevar izteikt mutiski. Bērnu mākslas darbu nozīme ne vienmēr ir acīmredzama, taču dažos gadījumos mākslas radīšana var mudināt bērnus runāt darba laikā. Kad tas notiek, gan mākslas darbs, gan līdzās notiekošais dialogs ir vienlīdz svarīgi, lai palīdzētu skolotājiem labāk izprast bērna domāšanu (S. Prabine, 2020).

Skolotājam jārespektē bērna redzējums un viņa attieksme pret apkārtējo pasauli. Nevajag uztraukties, ka tā vai cita lieta nav līdzīga reāli esošajai. Katram bērnu vecuma posmam ir savas uztveres īpatnības. Pavērojiet kā sākotnēji (3-4 gadu vecumā) bērni cilvēku attēlo "kailu", jo tiek parādīts būtiskais, vēlāk cilvēks tiek apģērbts utt. Ir ļoti svarīgi neuzspiest bērnam pieaugušo priekšstatus par apkārtējo pasauli, jo viņš to nekad neredzēs tādu kā pieaugušais. Ar nepareiziem mācīšanas paņēmieniem pieaugušais pamazām iznīdē interesi kaut ko radīt, bērnam veidojas kompleksi, bailes, ka viņš neko neprot. Un vēlāk ir grūti piespiest viņu zīmēt, veidot, radīt (Z. Sīmane, 1998.).

Radošas darbības veicināšanas metodiskie paņēmieni piemēri :

"Aizvieto". Aizvietot vienu lietu ar citu vai vienu kāda objekta daļu ar citu. Ko citu varētu izmantot, piemēram, papīra vietā? Kas notiktu, ja vilks ēstu gurķus un tomātus? Kas izmainītos, ja putna apveidam piezīmētu riteņus?

Kombinē". Savienot kopā vairākas nesavienojamas lietas. Savieno savā zīmējumā zivs siluetu ar piena pudeli. Kāda tad izskatīsies māja? Savieno taureņa siluetu ar čūsku. Kāda būs soma?

"Piemēro". Piemērot kādu lietu citai vajadzībai. Kas notiks, ja to lietos citā situācijā? Kas notiktu, ja ar dakšu vajadzētu zīmēt? Kāda izskatītos gulta, ja tā būtu zupas katls?

"Izmaini", "Palielini", "Samazini". Izmainīt izskatu/kvalitāti. Padarīt lietu lielāku, smagāku, ātrāku, mazāku, vieglāku, lēnāku. Piešķir lietai citu formu! Kas notiktu, ja blusa būtu milzīgi liela? Kas notiktu, ja zilonis kļūtu ļoti mazs?

"Lieto citiem nolūkiem". Izmantot šo lietu citos veidos. Kā to var lietot citā veidā? Kā vēl var lietot otu / matu gumiju utt.?

"Izslēdz". Izslēgt kādu īpašību, daļu vai visu lietu/parādību kopumā. Kas ir jāizslēdz (jālikvidē), lai labāk sasniegtu mērķi? Kas notiktu, ja koka apveidam noņemtu stumbra laukumu vai putna figūrai noņemtu kāju formas?

"Apgriez otrādi", "Pārkārto". Apgriez visu kājām gaisā. Izdari pretēji! Uzzīmē māju ar jumtu uz leju! Kas notiktu, ja zaķis būtu bīstams lapsai?

Šādi mainās pedagoģiskās darbības uzsvāri, mainās pieeja tam, kā skolotājs vada mācību procesu un sadarbojas ar bērnu, nodrošinot mērķtiecīgi virzītu procesu, atlasot un piedāvājot holistisku mācību saturu (I. Briška, D. Kalēja- Gasparoviča, 2020).

Bērnā mākslinieciskās darbības motivācija nav darboties “kā māksliniekam” vai radīt mākslas darbu. Viņam pat nav svarīgi darbu izstrādāt prasmi un meistarīgi. Mākslinieciskam darbam ir vērtība, ja tas veikts atbilstoši kādai mākslas funkcijai (mērķim). Bērnā motivācija rodas, ja darbība ir saistīta ar viņa dzīves pieredzi un viņa cilvēciskajām vajadzībām. Visai vāja ir motivācija “lai būtu interesanti”, jo bērnam ir tik daudz iespēju interesanti pavadīt laiku arī ārpus vizuālās mākslas. Tāpēc ieteikums skolotājam – rūpēties nevis lai bērniem patiktu un būtu interesanti, bet lai būtu jēgpilni, personīgi nozīmīgi un dzīves kontekstā svarīgi (D. Kalēja- Gasparoviča, 2020).

Visi varam piekrist, ka grupas izkārojums ir ļoti svarīgs bērniem ir jābūt brīvi pieejamiem materiāliem – zīmuļiem, krītiņiem, krāsām, otām, veidošanas masai un, protams, galdam ar krēsliem. Dažādu veidu dabas materiāli, akmeņi, gliemežvāki, dažāda veida un formas koka gabali, interesantas formas zariņi un stumbra gali, atgriezumi no galdniecības, dabiski tīri un gludi. Ar šāda veida lietām bērns var darboties gandrīz neierobežotā veidā (F.Karlgrēns 2008.).

Secinājums: Vizuālā mākslas ir izteiksmes līdzeklis ar kuru bērni pat vēl nespējami rakstīt paū savu individualitāti, attieksmi pret pasauli, lietām un notikumiem. Vizuālā māksla sekmē radošumu un iztēli.

2.2. Pedagoģiskā darbība

Pirmsskolas izglītības satura īstenošanas mērķis ir zinātkārs, radošs un dzīvespriecīgs bērns, kurš savā dzīvē darbojas ieinteresēti un ar prieku mācās, gūstot pieredzi gan par sevi un citiem, gan par apkārtējo pasauli. Skolotājs, virzot bērna pašizpaušmi, rosina, pievērš bērna uzmanību, piedāvā, ieinteresē, respektē, darbojas kopā ar bērnu, aktualizē, izvirza spēles noteikumus, plāno un atbalsta, uzklausa un kopā ar bērnu reflektē par procesu un māksliniecisko darbu (*“Skola 2030”*).

F. Kalgrēns skaidro, ka bērnam ir nepieciešams viss skaistais, viņam jāpriecājas par uzdevumu. Viss mākslinieciskais, ja to skolotājs dzīvi un ar fantāziju pasniedz, atbilst šai prasībai. Skolotāja impulsi, viņa priecīgā līdzdalība bērnišķīgajā tapšanas procesā bērna darboties kāri atjauno un padziļina (F. Kalgrēns, 2008.).

“Skolotājs, kurš vada mācīšanos, iedvesmo, virza un atbalsta skolēnus izaugsmē, un rosina katru darīt labāko, kas viņa spēkos, veido fiziski un emocionāli drošu, attīstību veicinošu un iekļaujošu mācību vidi, kurai skolēns jūt piederību. Vienlaikus skolotājs ir arī profesionālis savā jomā, kurš pamatīgi pārziņa savu mācību priekšmetu un to prasmīgi māca, stratēģiski plāno mācības un efektīvi īsteno šo plānu; viņš pastāvīgi pilnveido savu profesionālo praksi un sadarbojas ar skolēniem un kolēģiem, lai atbalstītu skolēnus mācīšanās procesā.” (Domāt. Darīt. Zināt. 3, *Skola 2030*).

Mērķtiecīgi organizētā pašizpaušmes procesā bērns pamazām sāk novērtēt savas radošās spējas, izprast un novērtēt savu māksliniecisko darbu vizuālo izteiksmību un vērtību, nerada stereotipa priekšstatus par pasauli un sevi tajā, veidojot pozitīvu pašapziņu un emocionālu pasaules uztveri. Pedagoģiskajā procesā uzsvars likts uz procesu un mērķtiecīgu tā organizāciju, kur māksla ir nevis pašmērķis, bet līdzeklis bērna kompetenču un caurviju prasmju attīstībai, tad pašizpaušmē cilvēks ir emocionāli brīvs, vizuālā izteiksmība atbilst viņa individualitātei, domāšanas process ir neatkarīgs un plastisks. Virzot darbības gaitu atbilstoši iecerei un mērķim, rodas jauni izaicinājumi, to pārvarēšana un atklājumi ir pamats noturīgai motivācijai, kas ir garants bērna panākumiem arī nākotnē. (D. Kalēja- Gasparoviča, 2020)

Pedagogam ir ļoti nozīmīga loma zinātkāres veicināšanā – aizrautīgs pieaugušais iepazīstina interesantā un vienkāršā veidā. R. Fišers savā darbā kā piemēru izmanto Bernarda pētījumu par skolotāja lomu. Nepietiek tikai ļaut, lai bērni domā, darbojas un rotaļājas paši vien. Bērniem nepieciešams kāds, kas “strukturāli atbalsta “ viņu mācīšanos un virza viņus uz domāšanas augstākajiem līmeņiem. To var panākt koncentrējot uzmanību uz galvenajiem jēdzieniem mācību vielā un atkārtoti atgriežoties pie šiem jēdzieniem. Bernards šo procesu salīdzināja ar spirāli, kuras vijumi atkārtojas ik reizi augstākā līmenī (R. Fišers, 2005).

Pedagogi, kuri saprot savu lomu kā veicinātāja, nevis instruēšanas lomu, atklāj, ka, ļaujot bērniem pašiem uzņemties mācīšanos, tiek veicināta dedzīgāka un produktīvāka iesaistīšanās, lai gan tas prasa atstāt malā pieaugušo priekšstatus par pareizo veidu, kā kaut ko mācīties. Bieži vien tas nozīmē neko nedarīt, kas daudziem no mums ir grūti. Tas var nozīmēt, ka bērnu mācīšanās nenotiek tā, kā mēs varētu iedomāties. Tas nozīmē saprast, ka nav izniekota laika, jo dažreiz mācīšanās prasa paskatīties uz lietām no visām pusēm gan vienatnē, gan citu sabiedrībā un ar visām maņām. (T. Hobson, 2020).

B. Frīdenberga (2003) apkopojusi galvenos kritērijus, kas jāievēro organizējot vizuālās mākslas nodarbības ikdienā:

- bērna pašsajūta un motivācijas (gribu darboties) radīšana;
- aktivitātes (ar kādu interesi bērns strādā) nodrošināšana;
- tēlotāj prasmju (ko jau prot, ko iemācās) nostiprināšana un attīstīšana.

Pirmsskolā būtisks ir katrs bērns un viņa iesaiste mācībās, katra bērna izaugsme un sniegums. Pirmsskolas izglītības iestādes savas vērtības un mērķi, uz ko tiek ties, formulē vīzijā. Pirmsskolas vīziju kopīgi veido bērni un viņu vecāki, visi pirmsskolas darbinieki, vietējā sabiedrība un citi partneri. Šī vīzija ir iedvesmojoša un motivējoša, domājot par visiem bērnam sasniedzamajiem rezultātiem: gan kognitīvajiem, gan sociāli emocionālajiem. Vadības un visas pirmsskolas komandas darbs, mācīšana un mācīšanās ir virzīta, lai šo vīziju īstenotu, tātad, lai katra bērna sniegums atbilstu viņa potenciālam. Pirmsskola katram bērnam ir tāda, kura palīdz ikvienam bērnam neatkarīgi no viņa spējām, interesēm un vajadzībām sasniegt iespējami augstāko prasmju un zināšanu līmeni daudzveidīgās jomās, tādējādi paplašinot viņa iespējas piedzīvot pilnvērtīgu dzīvi. Dažādība ir pirmsskolas ikdiena: jebkurā pirmsskolā bērni atšķiras pēc dzimuma, vecuma, etniskās piederības, kultūras, spējām, interesēm un sociāli ekonomiskā ģimenes stāvokļa. Dažādi ir gan bērni un viņu ģimenes, gan pirmsskolu skolotāji un citi darbinieki, gan pirmsskolas izglītības iestādes. Ģimenei ir svarīga loma katra bērna jēgpilnai iesaistei mācībās, sniedzot paraugu ar savu rīcību, interesējoties par sava bērna mācīšanos, sadarbojoties un līdzdarbojoties ar skolotājiem. Pirmsskolas vadība un skolotāji jēgpilni iesaista vecākus bērnu mācīšanās atbalstam, regulāri informējot viņus par apgūstamo mācību saturu, radot iespēju sekot līdzi sava bērna izaugsmei un sniedzot nepieciešamo atbalstu (Pirmsskola katra bērna izaugsmei, Skola2030).

Sasniedzamie rezultāti vadības komandai par katra bērna iesaisti mācībās

1. Rada emocionāli drošu vidi, lai varētu notikt katra bērna pozitīva un pilnvērtīga izaugsme.
2. Izveido un ievieš sistēmu, lai sekotu līdzi katra bērna izaugsmei.

3. Organizē mācību darbu, lai nodrošinātu atbalstu katram bērnam.

4. Veido uz sadarbības pamatiem balstītas attiecības ar ģimenēm, lai radītu vienotu atbalstu katram bērnam (Pirmsskola katra bērna izaugsmei, “Skola 2030”).

Mācību vide Pirmsskolā plānojot mācību satura apguvi, skolotājs iekārto mācību vidi atbilstoši bērnu vecumam, izzināmajam tematam un izglītības iestādes resursiem. Iekārtojot mācību vidi, ieteicams ievērot vairākus principus. Mācību vide ir fiziski droša un pārraugāma. Skolotājs iekārto mācību telpas tā, lai bērns jūtas droši, var brīvi kustēties dažādu aktivitāšu laikā, var darboties individuāli, pāri vai grupā, ir paredzēta vieta atpūtai. Lai varētu sekot katra bērna darbībai un sniegunam, drošības noteikumu ievērošanai, mēbeles izvietoj tā, lai telpa ir pārredzama. Mācību vidē mācību līdzekļi izvietoti bērnam viegli pieejamās vietās. Pirmsskolā bērnam jāveido ieradums nepieciešamās lietas pašam paņemt un nolikt atpakaļ tām paredzētajā vietā, tāpēc mācību līdzekļus skolotājs izvietoj tā, lai tie būtu bērnam brīvi pieejami atbilstoši izzināmajam tematam (“Skola 2030”).

Ar otu var veikt plašas amplitūdas kustības visādos virzienos. Bērnam jāļauj iepazīt savas varēšanas iespējas, kā arī jāizjūt kas ir ota un krāsa un ko ar tiem var darīt. Pedagoģa attieksme ir ļoti svarīga, lai bērns justos pašpārliecināts par savām darbībām, pat ja jums liekas, ka zīmējumā nekā nav- tikai švīkas, punkti vai iekrāsoti laukumi (īpaši bērnu darbos, kuriem ir no 2 līdz 4 gadi) neizrādiet dusmas vai izbrīnu !Tā ir jaunrade, jaunatklāsme, rotaļa. Nekādā gadījumā nedrīkst kritizēt bērna darbu vai izturēties nievājoši. Ar pieauguša cilvēka neizpratni var nonāvēt bērna vēlmi vēl jebkad zīmēt (Z. Sīmane, 1998).

Sagatavošanās posms :

- izvirzīt uzdevumus atbilstoši bērnu vecumposmam un kuri prasa no viņiem iztēli rosinošu, radošu pieeju;
- telpā radīt patīkamu noskaņojumu (ar mūziku vai sarunu) radošā mākslinieciskā darba veikšanai ;
- apjomīgu darbu veikšanai izmantot pāru vai grupu darbus;
- veidot dažādu bērnu sadalījumu, lai ir iespēja strādāt kopā gan ar domubiedriem, gan ar citādi domājošiem, lai sekmētu prasmi ieklausīties un sadzirdēt ;
- uzsākot darbu, izskaidrot darba procesu
- pirms praktiskās darbības veikt iztēli rosinošu pārrunu un parauga analīzi (B. Frīdenberga, 2003.).

Ieteikumi mācību procesa organizācijai un vadībai :

- virzīt darba gaitu tā, lai tiek apgūti gan vizuālās mākslas pamati – nepieciešamās zināšanas un prasmes, gan spēja pastāvīgi radoši strādāt ;

- ja nepieciešams – sniegt padomu un praktisku palīdzību veiksmīgai darba uzsākšanai vai turpināšanai;
- Darba procesā pārrunājot radošās darbības rezultātus, izzināt darba veidus, koros bērniem neveicas, un meklēt problēmu risinājumus ;
- Izturēties ar iecietību pret bērniem, kuriem “dabas dotā” talanta, lai sevi spilgti izteiktu vizuālajā mākslā (B. Frīdenberga, 2003.).

3. tabula. Mācību process.

Bērna darbība	Skolotāja darbība
Vēro un salīdzina krāsas, līnijas, laukumus, formas, tekstūras, faktūras apkārtējā vidē un mākslas darbā.	Pievērš bērna uzmanību līnijām, laukumiem, formām, krāsām, faktūrām, tekstūrām apkārtējā vidē un mākslas darbos. Piedāvā atslēgvārdus to raksturošanai.
Nosauc priekšmeta, dabas objekta krāsu saviem vārdiem, kā arī izmantojot skolotāja piedāvātos atslēgvārdus. Parāda nosauktās krāsas, laukumus, triepienus, līnijas, tekstūras mākslas darbos (reprodukcijās).	Piedāvā radošu vidi – iedvesmo, atbalsta, nesteidzina, ieklausās, ieskatās. Piedāvā pētīt krāsas, līnijas, laukumus, formas, tekstūras mākslas darbos un apkārtējā vidē. Rosina saskatīt izteiksmes līdzekļus un to radīto noskaņu, raksturu mākslas darbos.
Zīmē un glezno vertikālas, horizontālas, apļveida, laužas līnijas vai triepienus, ripuļus un virpuļus, liek punktus neierobežotā laukumā.	Piedāvā radošai darbībai daudzveidīgus mākslinieciskās izteiksmes līdzekļus (krāsa, tekstūra, triepiens, laukums, forma, līnija, punkts).

Mācību vide pirmsskolā - plānojot mācību satura apguvi, skolotājs iekārto mācību vidi atbilstoši bērnu vecumam, izzināmajam tematam un izglītības iestādes resursiem. Iekārtojot mācību vidi, ieteicams ievērot vairākus principus.

1. Mācību vide ir fiziski droša un pārraugāma. Skolotājs iekārto mācību telpas tā, lai bērns jūtas droši, var brīvi kustēties dažādu aktivitāšu laikā, var darboties individuāli, pārī vai

grupā, ir paredzēta vieta atpūtai. Lai varētu sekot katra bērna darbībai un sniegunam, drošības noteikumu ievērošanai, mēbeles izvieto tā, lai telpa ir pārredzama.

2. Mācību vide ir daudzfunkcionāla. Skolotājs iekārto telpas daudzfunkcionālai lietošanai – telpu iekārtojumu viegli var pārveidot no statiskas un nemainīgas mācību vides uz transformējamu, reālas dzīves problēmsituāciju risināšanai un pašvadītas mācīšanās nostiprināšanai piemērotu mācību vidi, kurā bērni var strādāt gan individuāli, gan grupās. Ir nepieciešamas daudzfunkcionālas telpas, kur pēc nepieciešamības iespējams vienkopus izmantot un pārraudzīt daudzveidīgas darba formas.

3. Mācību vidē ir paredzēta vieta atpūtai. Skolotājs iekārto vietu bērna atpūtai mācību procesa un diendusas laikā, izmantojot gultas, matračus, pufus, paklājus, spilvenus.

4. Mācību vidē mācību līdzekļi izvietoti bērnam viegli pieejamās vietās. Pirmsskolā bērnam jāveido ieradums nepieciešamās lietas pašam paņemt un nolikt atpakaļ tām paredzētajā vietā, tāpēc mācību līdzekļus skolotājs izvieto tā, lai tie būtu bērnam brīvi pieejami atbilstoši izzināmajam tematam.

5. Mācību vidē mācību līdzekļi izvietoti bērnam zināmās zonās vai centros. Bērnam paredzētos mācību līdzekļus ieteicams izvietot noteiktās zonās vai centros – vietās, kur sagrupēti mācību līdzekļi pēc noteikta kritērija. Var veidot skaita ziņā dažādas zonas pēc dažādiem kritērijiem, piemēram, atbilstoši izzināmajam tematam, mācību jomām, mācību līdzekļu lietojumam. Ja telpas ir nelielas, tad noteiktās, bērnam pieejamās vietās izvieto tikai tos mācību līdzekļus, kuri nepieciešami konkrētā temata apguvei. Zonu var veidot atbilstoši iespējām vairāki plaukti vai tikai viena plaukta noteiktas daļas. Zonās ieteicams izvietot zonas nosaukumu, kas bērnam viegli nolasāms.

6. Mācību vide atspoguļo mācību procesu un rosina darboties. Skolotājs iekārto telpas tā, lai ir redzams, ko un kā bērns mācās: izzināmais temats, domu karte, “runājošā siena”, atziņas, veiktās darbības, bērnu pabeigti un nepabeigti darbi. Lai rosinātu bērnu izzināt un darboties, telpā izvieto burtus, vārdus, uzrakstus uz galdiem, sienām, mācību zonās.

7. Mācību vidi skolotājs veido kopā ar bērniem. Mācību vide ir darba vide, un tā tiek mainīta atbilstoši izzināmajam tematam. Tās zonas, kuras netiek izmantotas, pārveido. Lai bērns mācību vidē orientētos, viņš piedalās mācību vides veidošanā (Skola 2030).

Secinājums: Pedagoģa un bērna sadarbība ir pati svarīgākā veiksmīgam mācīšanās procesam. Skolotājs rada drošu un ērtu vidi, kurā bērns izzina pasauli, veido pozitīvu pašapziņu un sasniedz iespējami augstāko zināšanu un prasmju līmeni dažādās jomās.

3. Empīriskais pētījums

3.1. Pētījuma metodoloģija

Kvalifikācijas darbs veikts "X" pirmsskolā, tā ir Tukuma novada pašvaldības dibināta izglītības iestāde, kas īsteno pamatizglītības pirmā posma (1.-6. klasei) programmas un vispārējās pirmsskolas izglītības programmu. X sākumskola 2010. gada 1. jūlijā pamatojoties uz Tukuma novada Domes 01.07.2010. lēmumu prot. Nr.7, 11. „Par X pamatskolas reorganizāciju par X sākumskolu”, ir X pamatskolas tiesību un saistību pārņēmēja. X sākumskolas darbības tiesiskais pamats ir Latvijas Republikas Izglītības likums, Vispārējās izglītības likums, Ministru Kabineta noteikumi, Bērnu tiesību aizsardzības likums, citi normatīvie akti, Skolas nolikums un Skolas iekšējās kārtības noteikumi. 2020./2021. mācību gadā skolā mācības uzsāk 131 izglītojamie, kuri dzīvo gan Sēmē, gan Sēmes un Zentenes pagastos, gan Tukuma pilsētā un citās apdzīvotās vietās Tukuma novadā. Izglītības process organizēts vienā maiņā. X sākumskola īsteno divas izglītības programmas: Vispārējās pirmsskolas izglītības programma (kods 01011111). Licence Nr. V-6031. Pamatizglītības pirmā posma (1.-6. klase) programma (kods 11011111). Licence Nr. V-2935. Vispārējās pirmsskolas izglītības programmas tiek realizētas divās adresēs. 2020./2021. mācību gadā skolā strādā 18 pedagoģiskie darbinieki (*Pašnovērtējuma ziņojums, 2021*).

Iestāde katru gadu izveido pasākumu plānu. Pirmsskolas audzēkņi piedalās pasākumos atbilstoši savam vecumposmam: Zinību diena, Skolotāju diena, Latvijas valsts dibināšanas gadadienas pasākums, izlaidums pirmsskolā un sākumskolā, iestādes dzimšanas dienas svinības. Latvisko tradīciju veicinošie pasākumi (Miķeļdiena, Mārtiņi, Ziemassvētki, Lieldienas). Sporta un veselību veicinošie pasākumi (Olimpiskās dienas sporta aktivitātes, sporta dienas – dažādu sporta veidu sacensības individuāli, klašu grupās un pirmsskolas grupās. Vides sakopšanas un saglabāšanas pasākumi – aktivitātes pagasta dabas takā, bateriju vākšana, makulatūras vākšanas konkurss, talka) (*Pašnovērtējuma ziņojums, 2021*).

Iestādi vada direktore un direktores vietnieks izglītības jomā. Pedagoģisko darbinieku izglītība pilnībā atbilst normatīvajos aktos noteiktajām prasībām. Skolā strādā logopēds, pagarinātās grupas skolotājas, interešu izglītības skolotājas, skolotāju palīgi (auklītes), skolas māsa, skolēnu pavadoņi, Skolas ēkas uzturēšanu nodrošina X sākumskolas tehniskais personāls (*Pašnovērtējuma ziņojums, 2021*).

Skolas pamatmērķis un uzdevumi 2019./2020.m.g. Turpināt ieviest izglītības satura jauno mācību pieeju, sekmējot sasniedzamo rezultātu, veicinot atbildīgas, pašapzinīgas, radošas, lietpratīgas personības veidošanos. Pirmsskolas uzdevumi: Skolas un pirmsskolas izglītības mācību satura „Skola 2030” pakāpeniska ieviešana bērnu integrētajā apmācībā;

Pedagoģiskā procesa pilnveide jaukta vecuma un dažādu spēju bērnu apmācībā; Atbilstošas plānošanas un vides pakāpeniska ieviešana iestādē; Skolotāju, citu skolas darbinieku, bērnu vecāku un pagasta pārvaldes pārstāvju savstarpēja sadarbība, virzoties uz kopēju mērķi; Sekmēt bērnu patriotismu, popularizējot skolas vārdu pagastā, novadā un valstī, ieinteresējot ģimeni un sabiedrību; Iesaistīties eTwinning projektā “Be green” aktivitātēs; Lietpratīgi un atbildīgi izmantot IKT un praktisko pētījumu iespējas. Pirmsskolas misija: Apgūstot un ieviešot mūsdienīgāko pieredzi un mācību metodes, integrējot tās procesā, radot vidi, sniegt kompetenču pieejā balstītu izglītību progresīvu pedagogu vadībā, lai mūsu izglītojamie ir motivēti un ieinteresēti apgūt zināšanas un prasmes mērķa sasniegšanai. Pirmsskolas vīzija: Labiekārtota, droša, mūsdienīga, atvērta skola; Inovatīvs, empātisks, radošs, rosinošs skolotājs; Zinātkārs, atbildīgs, patstāvīgs, draudzīgs, pozitīvs un laimīgs bērns Uz sadarbību un uzticību skolai vērsts, līdzatbildīgs, saprotošs vecāks. Galvenās pirmsskolas vērtība: Cieņa un sadarbība (*Pašnovērtējuma ziņojums, 2021*).

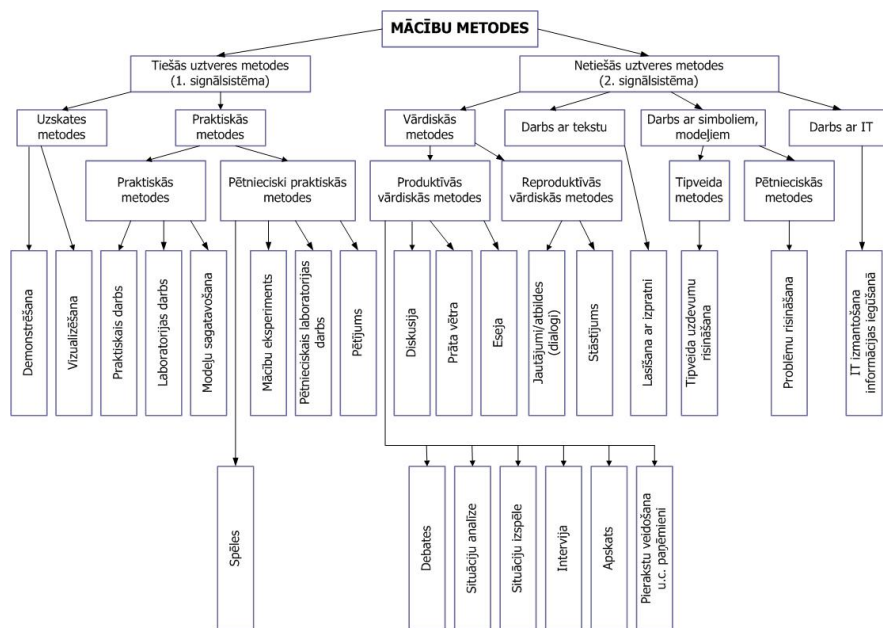
Pētījuma jautājums : kā vizuālajā mākslā pirmsskolā veicināma 3-4 gadīgu bērnu zinātkāre?

Pētījuma mērķis - teorētiski noskaidrot un praktiski pārbaudīt kā vizuālajā mākslā pirmsskolā veicināma 3-4 gadīgu bērnu zinātkāre?

Pētījumā tika izmantotas šādas empīriskās pētījuma metodes:

- pedagoģiskais novērojums,
- neformāla intervija ar skolotājiem

Pētnieciskā darba empīriskajā daļā tika veikts pedagoģiskais novērojums. Radot drošu un praktiski iekārtotu mācību vidi tiek vērota bērna darbība ar piedāvātajiem materiāliem. Pedagoģis piedāvā dažādas mācību metodes – praktiska darbība, modeļa sagatavošana, vizualizēšana, mācību eksperiments (sk. 1. attēlu)

1.att. Mācību metodes

Neformālā intervija ar skolotājiem sastāv no 4 jautājumiem (skat. 1. pielikumu).

Intervijā piedalījās 4 pedagogi, kuri strādā ar šāda vecuma bērniem. Intervijas mērķis ir uzzināt vai pedagogi uzskata, ka zinātkāre ir nozīmīga, kādas metodes izmanto, lai veicinātu zinātkāri, vai tiek analizētas nodarbības.

Pētījums tika veikts vienas nedēļas garumā, bērniem tika piedāvātas mākslas nodarbības ar brīvi pieejamiem materiāliem, skolotājs iepazīstināja bērnus ar dažādu materiālu pielietojumu un novēroja bērnu ieinteresētību, uzvedību, mīmiku, izteicienus un ķermeņa valodu.

4. tabula. Pazīmes pēc kurām pēta zinātkāri.

Kritēriji	Augsta līmeņa pazīme	Zema līmeņa pazīme
Uzvedība	Iesaistās aktivitātē, vēlas visu izmēģināt, ķermeņa valoda norāda uz nepacietību. Cenšas būt tuvāk materiāliem.	Nav interese par aktivitāti, vēlas darīt blakus lietas. Nevar nosēdēt, neklusās uzdotajā.
Mīmika, izteicieni, intonācija	Smaida, izbrīnīts skatiens, uzdod jautājumus, pacilāta intonācija.	Neizrāda interesi, neuzdod jautājumus, runā par citu tēmu.

Pētījuma bāze sastāv no 14 bērniem (8 zēni un 6 meitenes). Pētījuma laikā tika novērota bērnu zinātkāre dienas garumā (bērnu vārdi mainīti).

Kate (3 g., 2 mēn.) – grūti iesaistīt nodarbībās, vēlas krāsot uz zīmēt, neuzdod jautājumus, novirzās no darāmā, skatās ārā pa logu.

Līva (4 g., 3 mēn.) – lēnā tempā izpilda to ko prot, vēlas iedrošinājumu no skolotājas.

Edvards (3 g., 7 mēn.) – uzdod jautājumus, iesaistās darbībās ar interesi, patīk visu pamēģināt un vairākas reizes atkārtot darbības.

Roberts (4 g., 6 mēn.) – uzmanīgi klausās norādījumos, izrāda nepatiku ja darbs neveicas ar pirmo reizi, bet var pierunāt pildīt atkārtoti.

Nikola (4 g., 8 mēn.) – vieglāk uztver darāmo ar vizuālu prezentāciju, ir pašpārliecināta par savām spējām.

Megija (3 g., 11 mēn.) – vēro citu bērnu darbības, uzdoto pilda rūpīgi un pārdomāti.

Gustavs (4 g., 9 mēn.) – aktīvs un dzīvespriecīgs bērns, labprātāk uzdoto pilda stāvot kājās, patīk staigāt apkārt un vērot ko citi bērni dara.

Olivers (3 g., 9 mēn.) – ļoti runātīgs, dažkārt traucē citiem, jo novirzās no tēmas.

Daniels (4 g.) – izvērtē cik grūts ir uzdotais uzdevums, dažkārt padodas pirms ir pamēģinājis, jūtās drošāk, ja skolotāja sēž blakus.

Sabīne (4 g., 5 mēn.) – patīk zīmēt un darboties ar dažādiem materiāliem, ļoti laba iztēle.

Endijs (4g., 5 mēn.) – cenšas visu pildīt patstāvīgi, patīk locīt un griezt papīru, labprāt stāsta par redzēto.

Hugo (3 g., 7 mēn.) – turpina apgūt kā pareizi jātur zīmulis, aktīvi piedalās sporta nodarbībās.

Gvido (4 g., 9 mēn.) – patīk uzdevumi ar maziem priekšmetiem, labprāt darbojas ar ūdeni.

Melānija (3 g., 11 mēn.) – reti apmeklē bērnu dārzu, bet veiksmīgi spēj izpildīt dotos norādījumus.

Secinājums: X izglītības iestāde īsteno izglītības saturu, lai sekmētu sasniedzamos rezultātus, veicinot atbildīgas, pašapzinīgas, radošas, lietpratīgas personības veidošanos. Pedagoģs piedāvā bērniem dažādas mācību metodes, lai veicinātu zinātkāri.

3.2 Pētījuma norise

Pētījums veikts no 2022. gada 12. augusta līdz 2022. gada 30. septembrim, tajā piedalījās 14 bērni vecumā no 3 līdz 4 gadiem ar kuriem pedagogs strādā ikdienā. Pētījuma laikā tika apskatītas un analizētas 3-4 gadīgu bērnu zinātkāre vizuālajās mākslas nodarbībās un zinātkāres veicināšanas iespējas pirmsskolā.

Pētījumu uzsāku rūpīgi plānojot aktivitātes, kuras būtu daudzpusīgas un aktuālas rudens sezonā. Ievērojot bērnu vecumposmu izvēlējos 3 nodarbības ar dažādiem materiāliem- krāsas, dabas materiāli, avīzes. Lielu uzmanību pievēršu, lai nodarbības notiktu bērniem pazīstamā vidē, lai materiāli būtu izvietoti bērniem ērtā un brīvi pieejamā vietā.

Pētījumā izmantošu rokasgrāmatas “Kā palīdzēt bilingvālam skolēnam ” (2003) veidotāja zinātkāres veicināšanas principus :

- Veidojiet radošu un uzmunrinošu gaisotni.
- Iesaistiet mācību darbā visus personības aspektus.
- Stimulējiet bērna pašapziņu.
- Mēģiniet mācību procesa laikā saskatīt un ņemt vērā bērna vajadzības.
- Veiciniet izpratni par grūtībām kā neizbēgamu un nepieciešamu mācību preces sastāvdaļu.

Pirmā nodarbība : “Krāsa”

Nepieciešamie materiāli- otas, liela izmēra papīrs vai tapetes, guaša krāsas.

Es izvēlējos zīmēšanu uz tapetes, jo bērnus aizrauj zīmēšana uz lieliem laukumiem. To pierāda novērojums, ka, ja bērnam tiek iedota lapa zīmēšanai, tad drīz vien tā var izrādīties par mazu un tā kā pirmajā nodarbībā tika veiktas vairākas darbības, kuras vēlējos apvienot vienā kompozīcijā ir nepieciešams liels laukums, lai bērni varētu izpausties savā mākslinieciskajā darbībā un nejustos ierobežoti (Z. Višķere, 2017).

Darbošanās ar krāsām aktivizē bērna radošumu un paplašina iztēles robežas! Izmēģinājām krāsu jaukšanas tehniku, kas bērnam sniedz priekšstatus par krāsu mācību : mijiedarbību un atvasināšanu. Nodarbība trenē precizitāti un pacietību (Z. Višķere, 2017).

Darba gaita :

Gleznojot uz liela laukuma papīra, bērns pa visu laukumu rada kompozīciju

- Bērniem tiek dota izvēle zīmēt līnijas vai aplūš
- ar pamatkrāsām, tās nejaucot, lai gleznojums būtu košs;
- ar vienu pamatkrāsu un balto krāsu, tās jaucot (tumšāk un gaišāk);
  - ar divām pamatkrāsām, tās jaucot;
  - ar trim pamatkrāsām, tās jaucot;

Pie krāsas bērni atzīmē ar mazākiem punktiņiem kādas krāsas izmantoja, lai iegūtu šo krāsu, piemēram, oranža = sarkans + dzeltens. (sk.2.att. un 3. pielikumu)
(Skola 2030).

2.att. Nodarbība "Krāsas"

Skolotāja darbība – Rada drošu un ērtu mācību vidi. Iedrošina bērnu izmēģināt jaukt krāsas, atbild uz jautājumiem, ar izbrīnu un prieku pilda aktivitāti kopā ar bērnu. Ieplāno pietiekami daudz laika nodarbībai, lai bērni var brīvi un nesteidzīgi izpausties.

5. tabula. Zinātkāres pazīmes nodarbībā "Krāsas"

Bērna vārds	Augsta līmeņa zinātkāres pazīme	Zema līmeņa zinātkāres pazīme
Kate		X
Līva	X	
Edvards	X	
Roberts	X	
Nikola	X	
Megija	X	
Gustavs	X	
Olivers		X
Daniels	X	

Sabīne	X	
Endijs	X	
Hugo	X	
Gvido	X	
Melānija	X	

Otra nodarbība : “Lapu nospiedumi”

Katrā bērnā mīt pēc atklājumiem alkstošs pētnieks. Nodarbība mudina interesi par dabā notiekošajiem procesiem un parādībām. Tuvāk aplūkojam lapu dzīslījumu.

Nepieciešamie materiāli – otas, koka lapas ar izteiktu dzīslījumu, gvašas krāsas, balta papīra lapa

Darba gaita :

- Ar gvašas krāsām noklāj koka lapas kreiso pusi ar ne pārāk biezu krāsas kārtu, lai dzīslījums būtu saskatāms, nokrāsoto lapu liek uz zīmēšanas papīra un ar roku piespiež.
- No gatavajiem darbiem veidojam ierāmētus dekorus grupai.
- Krāsojam dažādu koku lapas, salīdzinājam to formas un izmērus, apgūvām koku nosaukumus. (sk. 3.att. un 2. pielikumu)

3.att. Nodarbība “Lapu nospiedumi”

Tā kā bērni izrādīja lielu interesi par radītajiem lapu nospiedumiem, piedāvāju nākošajā dienā veidot jaunu kompozīciju ar dažādiem pārtikas produktu nospiedumiem. (sk. 4.att. un 5. pielikumu)

4.att. Dārzeņu nospiedumi

Skolotāja darbība - Nodrošina bērniem iespēju piedalīties dabas materiālu vākšanā, ieklausās bērnu vajadzībās, mudina darboties radoši, atbild uz jautājumiem, vēro bērna ieinteresētību aktivitātē, rada nepiespiestu darba gaisotni.

6. tabula. Zinātkāres pazīmes nodarbībā “Lapu nospiedumi ”

Bērna vārds	Augsta līmeņa zinātkāres pazīme	Zema līmeņa zinātkāres pazīme
Kate	X	
Līva	X	
Edvards	X	
Roberts	X	
Nikola		X
Megija		X
Gustavs	X	
Olivers	X	
Daniels	X	
Sabīne		X
Endijs	X	

Hugo	X	
Gvido		X
Melānija	X	

Trešā nodarbība : “Vulkāns”

Trīs dienu garumā izmantojot dažādus materiālus un jaunas tehnikas veidojām vulkānu, kurā veicām eksperimentu sajaucot etiķi ar sodu un ieguvām izvirdumu.

Nepieciešamie materiāli : avīzes, pudele, kartona kaste, līme, guaša krāsas, otas, etiķis, soda, pārtikas krāsa.

Darba gaita :

- Ar karsto līmi piestiprina kastes vidū pudeli
- Plēš avīzi gan mazākos, gan lielākos gabalos, ritina bumbiņās, burza lielus gabalus gan ar pirkstiem, gan ar plaukstām.
- Saburzītās bumbas piestiprina pie pudeles lai veidotos vulkāna forma
- Avīzi plēš arī strēmelēs.
- Ar avīzes strēmelēm aplicē visu vulkānu vairākās kārtās
- Aplicētajam darbam ļauj žūt visu nakti
- Vulkānu un kartona kastes iekšpusi nokrāso atbilstošās krāsās
- Veic eksperimentu, pudelē ieber sodu, glāzē sajauc pārtikas krāsu ar etiķi, maisījumu ielej pudelē
- Bērni vēro kā vulkāns mutuļo. (sk. 5.att. un 4. pielikumu)

5.att. Nodarbība “Vulkāns”

Skolotāja darbība – Iepazīstina bērnus ar ideju, mērķtiecīgi vada darbības uz noteiktu mērķi vairāku dienu garumā, nodrošina drošus mācību apstākļus.

7. tabula. Zinātkāres pazīmes nodarbībā “Papīra burzīšana un plēšana”

Bērna vārds	Augsta līmeņa zinātkāres pazīme	Zema līmeņa zinātkāres pazīme
Kate		X
Līva	X	
Edvards	X	
Roberts	X	
Nikola	X	
Megija	X	
Gustavs		X
Olivers	X	
Daniels	X	
Sabīne	X	
Endijs		X
Hugo	X	
Gvido	X	
Melānija	X	

Secinājums: Pedagoģs rada drošu un radošu gaisotni, ņemot vērā bērna vajadzības, veic mācību eksperimentu, veido ar bērniem vizuāli uztveramus materiālus praktiskā darbībā.

3.3 Pētījuma rezultāti, to analīze

Pētījumā piedalījās 14 bērni vecumā no 3-4 gadiem

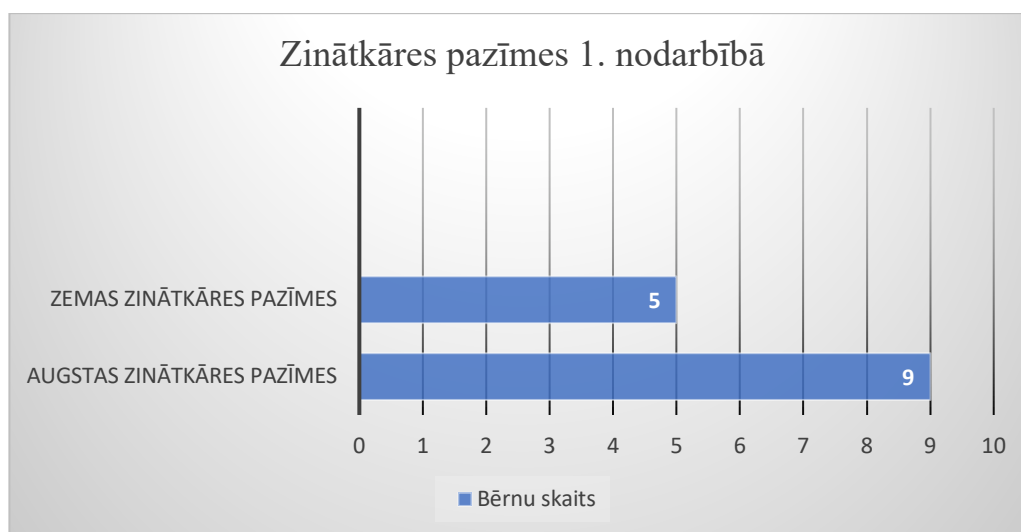
Pētījumā tika novērota un analizēta bērnu uzvedība vizuālās mākslas nodarbībās. Nodarbības mērķis veicināt bērna zinātkāri. Bērnu zinātkāres noteikšanai tiek izmantoti divi līmeņi – augstas zinātkāres pazīmes un zemas zinātkāres pazīmes.

Augstas zinātkāres pazīmes nozīmē, ka bērns ar uzvedību, žestiem, mīmiku, intonāciju un izteicieniem norāda, ka aktivitāte ir interesanta un zinātkāri veicinoša. Uzvedība- iesaistās aktivitātē, vēlas visu izmēģināt, ķermeņa valoda norāda uz nepacietību. Cenšas būt tuvāk materiāliem. Mīmika, intonācija, izteicieni - smaids, izbrīnīts skatiens, uzdod jautājumus, pacilāta intonācija.

Zemas zinātkāres pazīmes nozīmē, ka bērns nevēlas iesaistīties nodarbībā, neizrāda emocijas, pievērš uzmanību citām lietām. Uzvedība- nav interese par aktivitāti, vēlas darīt blakus lietas. Mīmika, intonācija, izteicieni- neizrāda interesi, neuzdod jautājumus, runā par citu tēmu.

Nevar nosēdēt, neklausās uzdotajā.

Pirmās nodarbības analīze : “Krāsas”

6.att. Zinātkāres pazīmes 1.nodarbībā

No 14 bērniem 9 bērni izrādīja augstas zinātkāres pazīmes. Šie bērni ar prieku un nepacietību klausījās pedagoga norādījumos. Vēlējās izmantot visas krāsu jaukšanas iespējas. Savā starpā salīdzināja kāda krāsas ir sanākušas.

Uzdeva jautājumus :

- Vai drīkst sākt?
- Kuru krāsu jāņem pirmo ?
- Cik daudz baltā krāsa jāliek ?

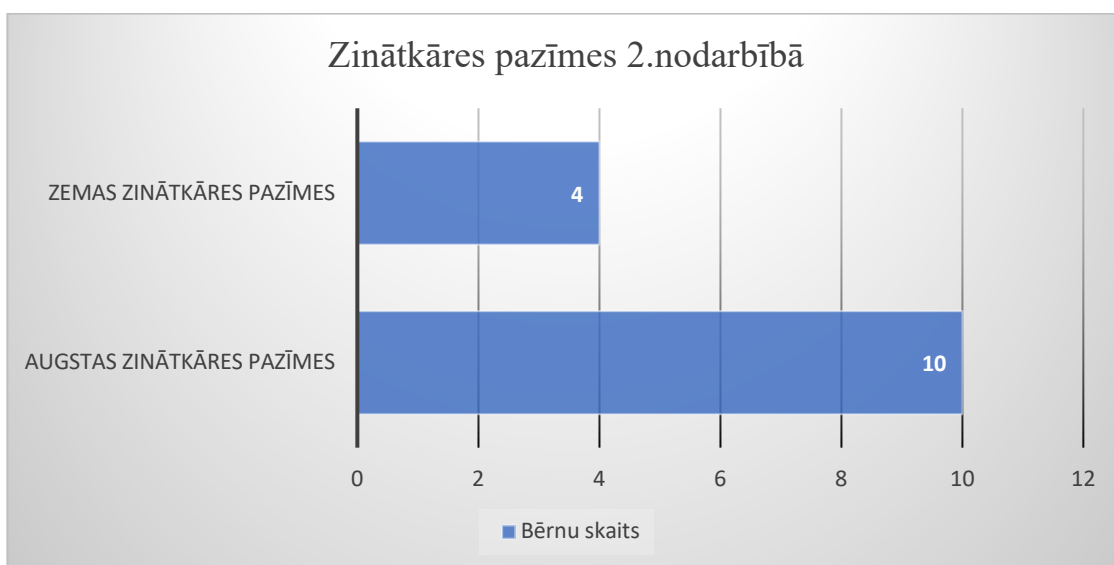
- Kas notiks ja sajauks zaļu ar sarkanu?
- Kas notiks, ja sajauks visas krāsas kopā?

Novēroju, ka bērniem lielāko izbrīnu radīja tas, ka sajaucot divas pamatkrāsas var iegūt pilnīgi citu krāsu tad sekoja izteicieni : “uuu”, “re”, “Man sanāca” ar pacilātu un reizē izbrīnītu balss toni.

No 14 bērniem 5 bērni izrādīja zemas zinātkāres pazīmes, lai gan no sākuma varēja novērot augstas pazīmes, kā nepacietību sākt darbu, šo bērnu darbība nesekoja skolotājas norādījumiem, bērni vēlējas krāsot lielus laukumus vienā krāsā, jaukt visas krāsas kopā, viens bērns izteica vēlmi zīmēt pēc savas iegribas.

Tā kā tika izmantota tapete, kā zīmēšanas laukums, bērni varēja brīvi izpausties.

Otrās nodarbības analīze: “Lapu nospiedumi uz papīra ”

7.att. Zinātkāres pazīmes 2.nodarbībā

No 14 bērniem 10 bērni izrādīja augstas zinātkāres pazīmes, visu nodarbības laiku.

Nodarbības laikā tika izmantotas koku lapas, kuras bērni bija salasījuši pastaigas laikā. Esmu novērojusi, ka bērniem ir lielāka interese par aktivitāti, ja dabas materiālu vākšana notiek kopā, pastaigas laikā.

Katram bērnam bija trīs dažādu koku lapas. Darbu sākām uzklājot krāsu uz lapas kreisās puses, lai labāk varētu redzēt dzīslējumu nospiedumā. Pedagoģs iedrošināja krāsot vienu lapu vairākās krāsās un izmantot šo lapu vairākas reizes. Bērni ievēroja, ka lapas ātri nožūst un tad varēja uzklāt citas krāsas.

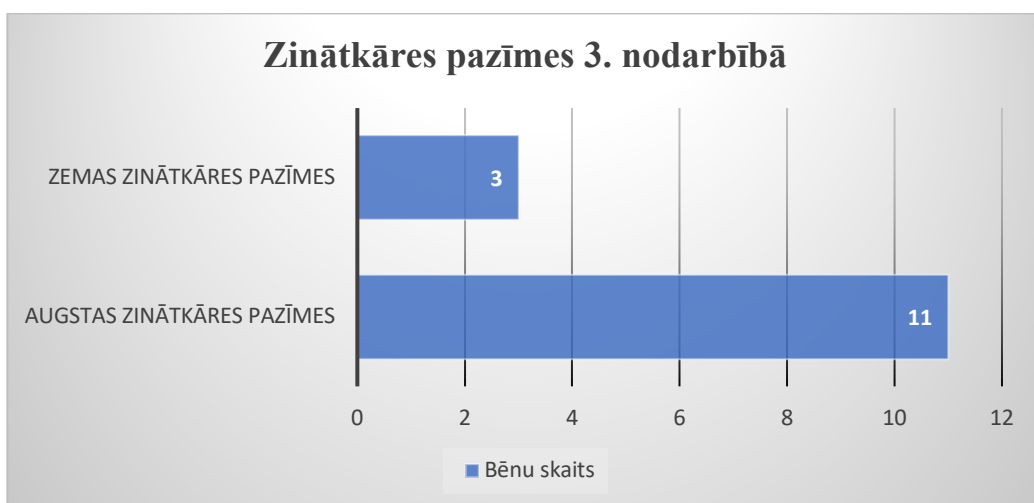
Bērniem interesēja kāds nospiedums būs lapas labajā pusē, tad mēs salīdzinājām abu pušu nospiedumus. Katrs nospiedums sanāca citādāks un bērniem radās dažādas idejas par krāsu savienojumiem. Tā kā pirmajā nodarbībā nodarbojāmies ar krāsu jaukšanu, izmantojot jau iegūtās zināšanas, bērni jauca krāsas kopā un veidoja jaunus nospiedumus.

Kad bērniem tika uzdots jautājums, vai viņi vēlētos veikt vēl kādu darbiņu ar nospiedumiem visi bērni priecīgi atbildēja jā. Uzreiz tika uzdoti jautājumi, ar ko vēl varēs veidot nospiedumus. Nākamajā dienā atkārtojām aktivitāti ar kartupeļiem, citroniem, āboliem un saldajiem pipariem. Arī otrajā dienā bērni izrādīja augstas zinātkāres pazīmes – jau pirms brokastīm jautāja vai šodien arī varēs taisīt nospiedumus.

Lai uzlabotu aktivitāti nākamajā reize izmantotu lielāka formāta lapas, lai bērniem ir lielāks laukums uz kura izpausties.

No 14 bērniem 4 izrādīja zemas zinātkāres pazīmes- pāris reizes izmēģināja izveidot nospiedumu un sacīja, ka ir pabeiguši.

Trešās nodarbības analīze: “Vulkāns”

8.att Zinātkāres pazīmes 3.nodarbībā

No 14 bērniem 3 bērni izrādīja zemas zinātkāres pazīmes, iespējams dēļ noguruma, jo nodarbība notika pirms pusdienām, pēc pastaigas. Šiem bērniem nepatika etiķa smarža.

No 14 bērniem 11 izrādīja augstas zinātkāres pazīmes –

- Piedalījās avīžu plēšanā, burzīšanā un piestiprināšanā
- karu dienu jautāja vai šodien būs vulkāna izvirdums
- jautāja ko izmantosim, lai radītu izvirdumu, jautāja vai tā ir inde.

Pedagogs novēroju, ka ar katru aktivitāti vairāk bērniem parādījās augstas zinātkāres pazīmes, viss veiksmīgākā bija 3. nodarbība. Bērni apguva krāsu jaukšanu, dabas materiālu izmantošanu dažādos veidos vizuālajā mākslā un veica eksperimentu, lai novērotu divu vielu reakciju. Iespējams, ja biežāk tiktu piedāvāti eksperimenti un mistiski demonstrējumi bērniem rastos lielāka interese par mācīšanās procesu.

Neformālā intervija:

Pētījuma laikā tika veikta neformāla intervija ar 4 pedagogiem, kas strādā ar 3-4 gadus veciem bērniem. Skolotājiem tika uzdoti 5 jautājumi (skatīt 1. pielikumu), saruna notika brīvā stilā un atbildes ierakstītas ar audio.

Pirmajā jautājumā noskaidroju vai pedagogi ikdienā pievērš uzmanību zinātkāres veicināšanai. Uz šo jautājumu visi aptaujātie atbildēja ar viennozīmīgu jā, paskaidrojot, ka ja aktivitāte nerada bērnam zinātkāri, tad tā ir neizdevusies, jo nespēj noturēt bērnu uzmanību līdz ar to netiek apgūts iecerētais mācību saturs. Tas nozīmē, ka pedagogam ir jāizvēlas zinātkāri veicinošas aktivitātes, lai bērnam būtu interese mācīties.

Otrajā jautājuma mērķis bija noskaidrot kādas metodes pedagogi izmanto lai veicinātu zinātkāri. Viens pedagogs atzina, ka vizualizēšana un praktiskais darbs rada bērniem lielāko zinātkāri. Trīs pedagogi bija novērojuši, ka viņu grupās bērni izrāda lielāku zinātkāri, ja skolotājs veic demonstrāciju un, ja bērni darbojas praktiski.

Trešajā jautājumā noskaidroju kādas zinātkāres pazīmes pedagogi ir novērojuši bērnos:

- Bērns uzdod jautājumus
- Vēlas iesaistīties nodarbībā
- Uzmanīgi klausās skolotājas stāstītajā
- Ar nepacietību vēlas pamēģināt uzdoto
- Vēlās atkārtot darbību vairākas reizes
- Vēro notiekošo
- Izteicieni – *wow, aaa, ooo, jeeee, forši*
- Mīmika, žesti – ieplestas acis, mute vaļā, cenšas ar rokām parādīt, pataustīt.

Ceturtajā jautājuma mērķis bija noskaidrot vai skolotāji apkopo informāciju par aktivitātēm kuras veicināja un neveicināja zinātkāri, visi pedagogi atbildēja, ka mēneša beigās neveic aktivitāšu izvērtēšanu, bet gan vadās pēc grupā notiekošā un bērnu tūlītējās reakcijas, kas atspoguļo vai aktivitāte veicina zinātkāri vai neveicina.

Pedagoģiskie ieteikumi

3-4 gadīgu bērnu zinātkāre vizuālajā mākslā pirmsskolā tiks veicināta, ja :

- pedagogi un vecāki ievēro bērna attīstības likumsakarības, bērna vecumposmu un individuālās prasmes,
- nodrošina piemērotu, drošu un brīvu vidi
- nodrošināt materiālu dažādību un to brīvu izmantošanu vizuālajā mākslā
- pedagogs piedāvās nodarbības izmantojot daudzveidīgas metodes.
- tiks uzklausītas bērna vēlmes, intereses

- bērnam tik dota iespēja izvēlēties starp divām nodarbībām

Secinājums: Nodarbības noritēja veiksmīgi, 3. nodarbība ir labs piemērs, ka uzdevums var prasīt vairākas dienas, bet bērnos tas rada intrigu un veselīgu neziņu par gaidāmo.

Pētījuma laikā izdevās praktiski noskaidrot, ka ir iespējams veicināt bērnu zinātkāri vizuālās mākslas nodarbībās pirmsskolā, ja tiek radīta droša un ērta mācību vide, ja tiek piedāvāta materiālu daudzveidība un pedagogs iesaistās nodarbībā ar prieku un interesi, atbalstot un iedrošinot bērnu darbību

Secinājumi

1. 1.1. Zinātkāre ir dabiska vēlme jautāt un izzināt, tā rada motivāciju mācīties. Ja ierobežo zinātkāres izpausmi, tas var ļoti būtiski apturēt izziņas motivācijas attīstību, kas savukārt veicina intereses zudumu par mācīšanās saturu. Zinātkāre ir iedzimta visiem cilvēkiem, tādēļ ļoti svarīgi likt bērnam justies sadzirdētam, saprastam un pašpārliecinātam, lai saglabātos tieksme jautāt.

2. 1.2. 3-4 gadus veci bērni ir aktīvi novērotāji un sākas pasaules izziņas posms, jeb "kāpēcīša" periods. Šajā vecumposmā notiek būtiska fiziskā un emocionālā attīstība. Bērns kļūst patstāvīgāks, emocionāli apzinīgs un veiklāks.

3. 2.1. Vizuālā mākslas ir izteiksmes līdzeklis ar kuru bērni pat vēl nespēdami rakstīt pauž savu individualitāti, attieksmi pret pasauli, lietām un notikumiem. Vizuālā māksla sekmē radošumu un iztēli.

4. 2.2. Pedagoģa un bērna sadarbība ir pati svarīgākā veiksmīgam mācīšanās procesam. Skolotājs rada drošu un ērtu vidi, kurā bērns izzina pasauli, veido pozitīvu pašapziņu un sasniedz iespējami augstāko zināšanu un prasmju līmeni dažādās jomās.

5. 3.1. X izglītības iestāde īsteno izglītības saturu, lai sekmētu sasniedzamos rezultātus, veicinot atbildīgas, pašapzinīgas, radošas, lietpratīgas personības veidošanos. Pētījumā piedalās 14 bērni vecumā no 3-4 gadiem, novērojumi tiek veikti 3 nodarbībās. Pedagoģs piedāvā bērniem dažādas mācību metodes, lai veicinātu zinātkāri.

6. 3-4 gadīgu bērnu zinātkāre vizuālajā mākslā pirmsskolā tiks veicināta, ja skolotājs:

- Piedāvās materiālu un metožu daudzveidību;
- Respektēs bērna vēlmes;
- Izvēlēsies vizuāli un emocionāli piesaistošas aktivitātes;
- Pievērsīs uzmanību un analizēs nodarbības kuras izdodas vai neizdodas;
- Ievēros bērna intereses, vecumposmu, fizisko un emocionālo attīstību;
- Rosinās un iedrošinās bērnu uzdot jautājumus un darboties patstāvīgi.

Literatūras saraksts

1. Baltušīte R. (2006) *Skolotāja loma mācīšanās motivācijā*. Rīga: RAKA
2. Blīgzna K. (1999) *Vizuālās mākslas ABC*.. Rīga: Lielvārds
3. Boudreau E. (2020) *A Curious Mind*. Retrieved from <https://www.gse.harvard.edu/news/uk/20/11/curious-mind>
4. Briška I., Gasparoviča K. D. (2012) *7. Klase Skolotāju grāmata* .. Rīga: RAKA
5. Briška I., Gasparoviča Kalēja D. (2020) Jēgpilns mācību process vizuālajā mākslā. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds. Pieejams: https://dspace.lu.lv/dspace/bitstream/handle/7/56409/briska_ilze-kaleja_gasparovica_daiga-jegpilns_macibu_process_vizualaja_maksla-book.pdf?sequence=1&isAllowed=y
6. Briška I. ,, Gasparoviča- Kalēja D.(2020) Skolēna radošuma sekmēšana un vērtēšana. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds. Pieejams: https://dspace.lu.lv/dspace/bitstream/handle/7/54426/skolena_radosuma_sekmesana_un_vertesan_a.pdf?sequence=1
7. Dr. Habil. Psihol. G. (1999) Psiholoģijas vārdnīca . Braslava redakcija
8. Fišers R. (2005) *Mācīsim bērniem mācīties*. Rīga: RAKA
9. Frīdenberga B. (2003) *Vizuālā māksla pirmsskolā* ..Rīga: RAKA
10. Gasparoviča K. D. (2020) *Bērņa radošā pašizpaušme vizuālajā mākslā pirmsskolā*. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds. Pieejams: https://dspace.lu.lv/dspace/bitstream/handle/7/54421/berna_radosa_pasizpaušme_vizualaja_maksla.pdf?sequence=1&isAllowed=y
11. H. Helminga (2006) *Montesori pedagogija*. Rīga : Jumava
12. Habson T. (2020) Cultivating Self - Motivation in Preschool. Retrieved from: <https://www.edutopia.org/article/cultivating-self-motivation-preschool>
13. Kalgrēns F. (2008) *Valdorfa pedagogija* .. Rīga: Jumava
14. Kalvāns Ē. (2018) *Attīstības psiholoģija*. Rēzekne: Rēzeknes Tehnoloģiju akadēmija.
- Liquin G. E. ,, Lombrozo T. (2020) Explanation-seeking curiosity in childhood. Retrieved from: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2352154620300851>
15. Marks H. (2020) *3 to 4 year olds : Developmental Milestones*. Retrieved from: <https://www.webmd.com/parenting/3-to-4-year-old-milestones>
16. Ministru kabineta noteikumi Nr. 716 (21.11.2018) .. *Noteikumi par valsts pirmsskolas izglītības vadlīnijām un pirmsskolas izglītības programmu paraugiem*. Rīga

Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/303371-noteikumi-par-valsts-pirmsskolas-izglitiba-vadlinijam-un-pirmsskolas-izglitiba-programmu-paraugiem>

17. Pašnovērtējuma ziņojums 2021. Tukuma pilsētas pašvaldība https://site-565717.mozfiles.com/files/565717/Pasnovertejuma_zinojums_-1.pdf?1606826397
18. Probine S. (2020) *A Intruduction to the visual arts in early childhood education*. Retrieved from: <https://theeducationhub.org.nz/an-introduction-to-the-visual-arts-in-early-childhood-education/>
19. Puškarevs I. (2001) *Attīstības Psiholoģija* .. Rīga: RAKA
20. R.Bāliņa, V.Cīrule, I.Ēdelmane u.c. ; red. D.Guļevska (1998) *Latviešu valodas vārdnīca* . Rīga : Avots
21. Shovstrom E. (2014) *How can Teachers Foster Curiosity?* Retrieved from: <https://www.edweek.org/leadership/opinion-how-can-teachers-foster-curiosity/2014/06>
22. Sīmane Z. (1998) *Vizuālā māksla 1-9 klase Skolotāju grāmata*. Rīga : Lielvārds
23. Skola 2030. (2018, 3) *Domāt. Darī. Zināt*. Pieejams: https://www.skola2030.lv/admin/filemanager/files/1/NL1_Skola2030_Novembris_pdf.pdf
24. Skola 2030 .. *Pirmsskola katra bērna izaugsmei Metodiskais līdzeklis pirmsskolas izglītības iestāžu vadītājiem*. Pieejams : <https://mape.skola2030.lv/resources/13864>
25. Skola 2030 .. *Pirmsskolas mācību programma* <https://mape.skola2030.lv/resources/10>
26. Svence G. (1999) *Attīstības psiholoģija*. Rīga : Apgāds Zvaigzne ABC
27. Višķere Z. (2017) *Spēlējies un audz ! Montesori pedagoģijas iedvesmotas attīstošas rotaļas pirmsskolas vecuma bērniem*. Rīga: Jumava.

Pielikumi

Pielikums nr. 1

Neformāla intervija

1. Vai ikdienā tiek pievērsta uzmanība zinātkāres veicināšanai?
2. Ar kādām metodēm tiek veicināta bērna zinātkāre?
3. Kā bērns izrāda zinātkāri?
4. Vai un kādā veidā mēneša beigās tiek apkopotī un apskatīti rezultāti, kā veicās ar zinātkāres veicināšanu?

Pielikums nr. 4.

Kvalifikācijas darbs

“ 3-4 gadīgu bērnu zinātkāres veicināšana vizuālajā mākslā pirmsskolā”
izstrādāts Latvijas Universitātes Pedagoģijas, psiholoģijas un mākslas fakultātē.

Ar savu parakstu apliecinu, ka pētījums veikts patstāvīgi un izmantoti tikai tajā norādītie informācijas avoti.

Autors: Madara Rače

(vārds, uzvārds)

Rekomendēju darbu aizstāvēšanai

Darba zinātniskais vadītājs/a: Dr.paed. Daiga Kalēja-Gasparoviča

(zinātniskais grāds, vārds, uzvārds)

2022. gada rudens semestris

ŠIS DARBS PARAKSTĪTS AR DROŠU ELEKTRONISKO
PARAKSTU UN SATUR LAIKA ZĪMOGU.